V B J C
C. R. BIBLIOTHECA UNIVERSITATIS CRACOVIENSIS
15027
III 2 P

V
B J
C
15027
III

01123
Ob. Ursk. A.R.
15027. III.

Sejm czteroletni

Mowy ustawy i pisma

zawarte w T. II. 1790–1791.

r. 1790.

1.) Albertrandi J. X. Uwagi nad wolnością drukowania 1. s. d.
2.) Chomiński Jan 2. 21/X.
3.) Co na tym sejmie koniecznie ustanowić potrzeba 3. s. d.
4.) Dekiert Jan.: List do Małachowskiego, marszałka 4. 3/X
5.) Glave Karol.: Projekt banku narodowego 5. 8/XII.
6.) Kaspary Jan: 6. 7/II, ~~ba~~
7.) Kościałkowski Tadeusz 7. 16/VIII.
8.) Krasiński Adam 8. 17/IX.
9.) Leszczyński 9. 10/VI. 1790.
10.) Lipiński Józef 10. 17/XI.
11.) Małachowski Stan. 11. 20/X. 12. 24/IX. 13. 16/XI.
12.) Moszyński Franc. 14. s. d.
13.) Ostrzeżenie o fałszywem doniesieniu pod hasłem włościan starostwa Wielońskiego. 15. 23/III.
14.) Piniński Wojciech: Projekt względem starostw. 16. s. d.
15.) Plenipotenci miast polskich. 17. s. d.
16.) Projekt o miejscu dla sejmów 18. s. d.
17.) " : Urządzenie fabryk 19. s. d.
18.) Prośba miasta Lublina 20. s. d.
19.) Prośba od officyalistów skarbu koron. 21. s. d.
20.) " miast koron. i W. Ks. Lit. 22. s. d.
21.) Rozrządzenie zsypki zbożowej w Koronie i W. Ks. L. 23. s. d.
22.) Rzewuski Seweryn: Protestacya przeciw sukc. Tronu. 24. 25/IX.
23.) Rzewuski Józef: Manifest przeciw sukc. Tronu 25. 11/X.
24.) Skałański Franciszek. Skarga. 26. 25/XI.
25.) Sokołowski Serafin 27. 10/VI.
26.) Sołtyk Stanisław: 28. 31/X.

27.) Stadnicki Franc. 29. 22/X.
28.) Stanisław August 30. 14/IX. 30a 15/III.
29.) Suplika miasta Kovala 31. 30/V.
30.) Świętosławski Wojciech 32. 15/VII.; 33 10/VIII.
31.) Taszycki Gabryel 34. 16/XI.
32.) Trzciński: Projekt względem starostw 35. s.d.
33.) Uniwersał skonf. stanów 36. s.d.
34.) Użalenie na wojewodę Żabę. 37. s.d.
35.) Zalecenie kommisyi skarbu koron. 38. 25/XII.

R. 1791

36.) Breza Stanisł. 39. 4/I.
37.) Chołoniewski Ksawery: Reforma żydów 40. s.d.
38.) Czacki Michał: 41. 7/XI.
39.) Czarnołozki Adam 42. 28/X.
40.) Głos obywatela do stanów. 43. s.d.
41.) Gorzeński August: 44. 14/II.; 45. 17/V.
42.) Heyking Henryk. K. 46. 14/II.
43.) Karp M. F. 47. 24/I.
44.) Ledochowski Ant. 48. 14/II.
45.) Lezeński Marcin. 49. 14/IV.
46.) Małachowski Stan. Uniwersał. 50. 7/V.
47.) Matuszewicz Tad. 51. 5/V.
48.) Męciszewski Kasper 52. 12/VIII.
49.) Poniatowski Michał 53. 20/X. 54. 5/XII. 55. 5/XII [odm. od.]
50.) Prawo pod tyt: Miasta nasze krol. wolne 56. 18/IV.
51.) Rozgraniczenie dóbr w Provinc. koron. 57. 5/XII.
52.) Skorkowski Albin. Kazim. 58. 9/V.
53.) Sołtyk Stanisław 59. 27/X.
54.) Urządzenie wieczyste królewszczyzn. 60. s.d.
" " " 61. 19/XII.
55.) Trębicki Ant: Projekt: Miasta nasze krol. 62 s.d.
" " " " " " 63. s.d.

56.) Trębicki Ant: Projekt Miasta nasze Krol. 64. s.d. [odm. ed.]
57.) Uwiadomienie o corocznem deficit skarbu koron.) 65. 28/X.
58.) Woycicki Jan 66. 6/VIII.
59.) Wolff de Ludinghau Jerzy 67. 17/II.
60.) Zajączek 68. 1/II.
61.) Załuski 69. s.d.
62.) Zasady do projektu o miastach 70. 14/IV.
63.) Zboiński Jan. 71. 6/IV.; 72. 14/IV.

63.

PROJEKT

Miasta Nasze Krolewskie w Kraiach Rzeczypospolitey.

Projekt ten przez Prześwietną Deputacyą do Miast wyznaczoną ułożony, w niektorych tylko mieyscach stosownie do Przywilejow i prozb Mieszczan zredygowany, podany przez Jmć Pana TRĘBICKIEGO *Posła Inflantckiego z poprawą omyłek w pierwszym exemplarzu zaszłych.*

Zapatruiąc się z żalem, na upadek Miast w Krajach Rzeplitey, których ślady pozostałe na ziemi, a pamiątka w Przywileiach, Lokacyinych, i Nadawczych świadczą, iż ich siedliska były niegdyś twierdze obronne Narodu, były składy i schronienia Maiątkow Obywatelskich, były Zbiory Mieszkańcow użytecznych, daiących wartość urodzaiom Kraiowym, pomagaiących do pomnożenia bogactw Krajowych przez ich obrot: kiedy szukamy przyczyn tych smutnych odmian, postrzegamy ie widocznie w tym. = Iż Prawo Municypalne osiadłościom Mieyskim służące, tak iak oddzielnie Prawa Ziemskie służą osiadłościom Ziemskim, traciły coraz z swey mocy, nie wsparte Władzą Prawodawczą, i Exekucyiną Narodową: Iż Osobom i Familiom, których Urodzenie i powołanie do użytecznych Professyi w Miastach przeznaczyły, ubywało coraz na czci i przystoyności, i poważaniu Obywatelskim: Iż naostatek przez naturalną w takim stanie rzeczy degradacyą, umnieyszała się coraz liczba Obywatelow wolnych Mieyskiego powołania, i stawała się przez to, coraz mniey silną, mniey gorliwą, mniey sposobną do oparcia się przypadkom publicznym i spustoszeniu w rewolucyach Krajowych, mniey zdolną do podniesienia się z upadku, a coraz bardziey staiąc się nikczemną, stała się mniey dbałą, o poprawę losu swego. Te Uwagi sprawiedliwe maiąc przed oczyma, a chcąc podać rękę Miastom Naszym, i zachęcić tak lud wolny Krajowy, iako też Zagranicznych, do osiadania w nich; po roztrząśnieniu Praw i Przywilejow przez Miasta Koronne i Lit: przed Deputacyą od Nas wyznaczoną okazanych, uważywszy co z nich pożytecznego na przyszłość wyiętym bydź może i potwier-

dzonym co w Naturze Miaſt, to ieſt: Siedliſk Obywatelſkich w ieden obręb zbliżonych, do ich beſpieczeńſtwa i ſzczęśliwości potrzebnym bydź może; Naſtępuiące względem Miaſt, i Mieſzczan w Krajach Rzeczypoſpolitey, ogolne, trwałe i nieporuſzone czyniemy poſtanowienia.

Wſzyſtkie Miaſta Koronne i Litewſkie Przywilejami Lokacyinemi Poprzednikow naſzych Krolow Polſkich i W. X. Lit: nadaniem Ziemi, na Oſadę erygowane niewyłączaiąc tych, które zatraconych *injuria temporum* Przywilejow okazać nie mogły uznaiąc bydź zgromadzeniem Ludzi wolnych, a Ziemię w Miaſtach przez nich oſiadłą, takoż Wſie i *Territoria* gdzie iakie teraz ſą, do ktorych Miaſt legalnie ſą przyłączone własnością dziedziczną bydź uznaiemy: Tym zaś Miaſtom, ktorych Przywileje przypadkami zaginęły za dowiedzeniem ich bytności, *Diploma Renovationis* z nadaniem Ziemi, iaką w aktualnym niewątpliwie teraz dzierżeniu zaymuią, wydamy.

A iako też Miaſta, wolne dla wewnętrznego między Obywatelami Rządu, i Sądu maią nadane ſobie Prawa Municypalne, i Juryzdykcyą w Granicach Miaſt też Prawa exekwuiącą, tak ie przy tychże Prawach, Municypalnych i Juryzdykcyi właściwey zachowuiąc, a Jurydyki Swieckie i Duchowne w obrębie Lokalnych Grontow Miaſt potworzone, co do ſamey Sądowości znoſząc, Czynſze dla Dziedzicow Grontu oſtrzegłſzy, zpod wſzyſtkich inney Natury Juryzdykcyi, iakie ſą Trybunalſkie, Ziemſkie, Grodzkie, Wojewodzińſkie, Starościńſkie, Dworſkie i Zamkowe wyimuiemy i wyłączamy.

Juryzdykcyą zaś Marſzałkowſką, iako tylko Miaſta Rezydencyonalnego, pod bytność Naſzą Krolewſką dotyczącą, do Opiſow Władzy teyże Juryzdykcyi właściwey odſyłamy. Chcąc iednak mieć przyſpieſzoną po Miaſtach Naſzych Krolewſkich, w Spra-

wach między Osobami osiadłemi i nieosiadłemi prawu mieyskiemu podległemi sprawiedliwość, i zapobiegaiąc enerwacyi prawuiących się stron odległych, dla tychże Spraw Mieyskich, (zamiast dotąd praktykowaney w Prowincyach Koronnych Starościńskiey Juryzdykcyi) naznaczamy pośrednicza Juryzdykcyą, na wzor Statutu Roku 1356. przez Kazimierza W. postanowionego, do którey Sprawy wszystkich Miast, i Miasteczek Krolewskich każdego Województwa, ale tylko *ex Appellatione* od Magistratu i Sądow Woytowskich, Summę lub karę pieniężną 100. *Zł:* Pol: przechodzące aż do Summy 1000. *Zł:* Pol: wartuiące, lub z ktorych kara pieniężna 200. *Zł:* Polskich i Wieży Mieyskiey dwa tygodnie przewyższać nie będzie, należeć maią. I takowe Sprawy *præcisa appellatione*, sądzone będą. W sprawach zaś większey Importancyi, appellacye od Magistratow Miast prosto do Sądow naywyższych dla Miast ustanowić się maiących zakładane, i dopuszczone bydź maią. Ta Juryzdykcya będzie iedna w każdym Woiewodztwie do sądzenia Spraw wyniknąć mogących, między Osobami i Obywatelami Miast Królewskich: w tymże Woiewodztwie umieszczonych. Składać się będzie Sąd ten pośredniczy w każdym Woiewodztwie z trzech Delegowanych Miasta Stołecznego, urodzenia Szlacheckiego bądź Mieyskiego oraz iednego Delegata, od każdego Miasta w Repartycyi swego Woiewodztwa przez swe Miasto co Lat 2. obranego, i Pisarza przez tenże Sąd Pośredniczy obrać się mianego który, zawsze Akta Dekretowe rzeczonego Sądu, Pośrzedniczego, konserwować i Stronom potrzebne Extrakty wydawać będzie.

Sąd ten kadencye trzy co Rok mieć będzie powinien, i Sądy te odbywać w Mieście Wdztwa niżey wyznaczonym. Komplet składać się będzie naymniey z Osob 5ciu a w przypadku zdań rownych, przy Prezyduiącym rozwiązanie tychże zdań rowności

zostawać ma. Prezydencya zaś przy pierwszym Prezyduiącym od Miasta Stołecznego Delegowanym.

Po odbytey każdey kadencyi, też Juryzdykcye Rapport do Naywyższego Sądu dla Miast ustanowić się maiącego zdawać winne będą, z wypisem, siła Dekretow wydały; Sądy te odprawiać się będą w Ratuszu Miasta wyznaczonego, w którym oraz konserwowane być maią Dekreta, i Protokuły teyże Juryzdykcyi.

Dla Miast Prowincyi Małopolskiey Wdztwa Krakowskiego teyże Juryzdykcyi Miasto Krakow naznaczamy, dla Sandomirskiego Sandomierz, dla Ziemi Chełmskiey Wdztwa Bełskiego i Lubelskiego Miasto Lublin, dla Miast Wdztwa Podlaskiego Bielsk Podlaski, dla Miast Wdztwa Kijowskiego, Zytomierz; dla Podolskiego Kamieniec Podolski, dla Wołyńskiego Łuck, dla Bracławskiego Winnicę.

Dla Miast Prowincyi Wielkopolskiey. Dla Wdztwa Poznańskiego Poznań, dla Ziemi Wschowskiey Wschowę, dla Wdztwa Kaliskiego Kalisz, dla Gnieznieńskiego Gniezno, dla Sieradzkiego i Ziemi Wieluńskiey Piotrkow, dla Łęczyckiego Łęczycę, dla Brzeskiego Kujawskiego i Inowrocławskiego, Brzeście Kujawskie, dla Rawskiego Rawę, dla Płockiego, i Ziemi Dobrzyńskiey Płock, dla całego Xięstwa Mazowieckiego Warszawę naznaczamy.

Podobnież co do Miast naszych W. X. Litt. mieć chcemy i ustanowiamy aby wsprawach tegoż gatunku Appellacye były zakładane do takichże Sądow Appellacyinych a to w tym sposobie: Iż wszystkie Miasta Województwa Wileńskiego, Trockiego, Powiatow Oszmiańskiego, Lidzkiego, Wilkomirskiego, Brasławskiego w Wilnie, Miasta Powiatow, Grodzieńskiego i Wołkowyskiego do Sądu Apellacyinego, w Grodnie, Miasta Xięstwa Zmudzkiego i Powiatow Kowieńskiego, i Upitskiego, do Sądu Apellacyinego w Kownie, Miasta Wdztwa Nowogrodzkiego,

i Po-

i Powiatu Słonimſkiego do Sądu Appellacyi-nego w Nowogrodku, Miaſta Wtwa Brze-ſkiego i Powiatu Pińſkiego do Sądu Appella-cyinego w Brześciu Litt Miaſta Wtwa Mińſkiego i Połockiego, Powiatow Orſzańſkiego Rzeczyckiego i Mozyrſkiego do Sądu Appel-lacyinego w Mińſku, Appellacye od Dekretow w Sprawach, iak wyżey, mnieyſzey wagi zakładać maią. Dekreta zaś Sądow takowych Appellacyinych Walor ſwoy i Exekucyą mieć powinne z pomocą nawet Woyſkową, gdzieby iey potrzeba było; Sądy zaś takowe Appel-lacyine, gdyby Sprawom z Appellacyi przy-chodzącym ſprawiedliwość odmawiały, i one w odwłokę puſzczały, zaſkarżone od Sądow naſzych Naywyżſzych, przyzwoicie upomnio-ne i ukarane być maią. Zoſtawuiąc zaś Miaſta wolne przy Przywileiach tym Prawem określonych, wſzyſtkie inne Przywileie Kon-ſtytucye i Zwyczaie ninieyſzemu Prawu prze-ciwne uchylamy.

Obieranie przez Obywatelow Miaſt, właſnego Magiſtratu, mianowicie Prezyden-tow, Burmiſtrzow, Woytow, i wſzelkich Urzędnikow, iako ieſt cechą wolności, tak przy tey wolności zoſtawuiąc Miaſta naſze Koronne i W. X. Lit: ażeby ſame obierały Magiſtratury ſwoie, tudzież aby moc miały rozrządzania, czynić, co do wewnętrznych porządkow, i tych uſkutecznienia dozierać, mieć chcemy.

Staie ſię to odmianą rzeczy Ziemſkich, iż mieyſce iakie w kraiach Rzeczypoſpolitey ſzczęśliwym położeniem ściągnie do ſiebie oſadę ludzi wolnych, ktorzy pomnożeniem przez handle, rękodzieła, lub inne godziwe zarobki maiątkow ſwoich dadzą mieſzkaniu ſwemu, przyſtoyną poſtać Miaſta, w tako-wym zdarzeniu, ieżeli Ziemia, na ktorey ta Oſada zbierze ſię, nie ieſt Ziemſkim Prawem komu należąca, My Krol takowey Oſadzie Dyploma, *Erectionis* Miaſta nowego, z nada-niem Ziemi i Prawa Municypalnego, wydać mamy. Jeżeli zaś takowa oſada, zbierze ſię na gruncie Ziemſkim dziedzicznym, lub

gdzie iuż ieſt zebrana, i zamięſzkana, nie inaczey, iak za zdaniem i prożbą Właściciela Ziemi, lub za ſprzedaniem oney wiecznym, dla teyże oſady Ludu wolnego, Dyploma Erekcyi i Prawa Municypalnego Mieyſkiego, z zabeſpieczeniem kondycyi przez tegoż Właściciela, z oſadą umowionych, wydać będziemy mogli.

Ponieważ nic bardziey zachęcać nie może do oſiadania, w Miaſtach Rzeczypoſpolitey, ludzi użytecznych, iak wolność i beſpieczeńſtwo oſobiſte, przeto Prawo „ *Neminem captivari niſi jure victum permittemus* „ iako ſłużyć miało i do Oſob Urodzenia Mieyſkiego, tak iż na zawſze onemu ſłużyć ma, ſtanowiemy.

Dobro powſzechne Miaſta każdego, to ieſt, ſprawiedliwość, oſobiſtość wygody, ochędoſtwo, ſpokoyność, beſpieczeńſtwo, rowną ſprawuią ſzczęśliwość Obywatelom wſzyſtkim oſiadłość gruntową w Mieście maiącym lub handle rzemioſła i Szynki ſprawiącym iakiegokolwiek ſą oni urodzenia, i powołania, rownie prowadzą do maiątkow, i pomagaią do pomnożenia bogactw kraiowych; w tym względzie zaymuiąc ogólność Miaſta każdego, mieć chcemy, ażeby rownie wſzyſcy, bądź Szlacheckiego, bądź Mieyſkiego Urodzenia Ludzie, ktorzy maią Poſſeſſye w Mieście i Ci którzy poſſeſſyi niemaiąc, tamże Handle rzemioſła Szynki prowadzą i z Obeyścia w Mieście pożywienia poſzukuią, iakiegokolwiek ſą doſtoieńſtwa, powołania, Profeſſyi, Religii, Prawo Municypalne w Miaſtach, w ktorych ulokuią ſię, przyimowali, i pod nim zoſtawali. Przyięcie Prawa Mieyſkiego, czynić ſię ma w naſtępuiącey Formie. = Iż każdy Właściciel Gruntu w mieście lub Domu i każdy nieoſiadły a handle rzemioſła i Szynki w Mieście prowadzic chący ſtanąwſzy przed Magiſtratem obecnie, lub przez Plenipotenta, uczyni oświadczenie w Aktach w tych ſłowach. = Ja N. Nayiaśnieyſzemu Krolowi i Rzeplitey wierny, Prawu Municypalnemu, i Zwierzchności Miaſta N. w

ktorym maiąc Possessyą lub chcąc handel rzemiosło Szynk lub inny proceder prowadzić do Obywatelstwa się przyłączam, obowiązkom do tego stosownym podległym będę, o całość Prawa tego Miasta starać się nieomieszkam, i pod honorem i poczciwością, to przyrzekam i zaręczam za siebie i następcow moich. = Po uczynionym takowym oświadczeniu ma się zapisać, lub bydź zapisanym w Księgę Obywatelow Miasta.

Wszyscy Obywatele Miasta, ktorzy maią Possessyą, iakiegokolwiek są urodzenia, dostoieństwa, powołania, Professyi, Religii, (oprocz Żydow Karaimow i Niechrześcian gdzie i iakowa bydź ma dla tych mieszkalność, oraz iakowey Juryzdykcyi Sądom tak z Osob Professyi, iako i ich osiadłości podlegać maią, osobnym Prawem ustanowiono będzie) maią Prawo bydź obieranemi do Urzędow Mieyskich, wolność poszukiwania wszystkich zyskow z Possessyi i Obeyścia wypływaiących, a Osoby Urodzenia Szlacheckiego, wchodząc w Prawa Municypalne, i sprawuiąc Professye Mieyskie, nie maią utracać zaszczytu Urodzenia swego, i Prerogatyw do niego przywiązanych. Co uznaiąc, Konstytucye Roku 1611. i 1633. podnosiemy wszystkie Prawa ninieyszey Ustawie przeciwne. Nie possessyonaci zaś Mieszczanie na Urzędy w Mieście obieranemi bydź nie mogą.

Ponieważ Osoby Urodzenia Szlacheckiego mocą ninieyszego Prawa, w części składaiące oguł Rządu Municypalnego w Miastach wchodzić maią, więc reassumuiąc Artykuł 34. Konstytucyi 1550. R. ażeby z Professyi i Possessyi swoich tak iak inni Miast Obywatele obowiązkom, i Podatkom, Juryzdykcyi i Sądom Mieyskim podlegali, mieć chcemy, i ustanawiamy.

Składki zaś publiczne, wynikaiące na potrzeby Miasta, formowane bydź mogą przez większość zdań Osob Porządki czyli Stany każdego Miasta składaiących, a o użycie ktorych na prywatne zyski, lub Agrawa-

cyą, każdemu w Sądzie przyzwoitym wolność czynienia zostawuiemy.

Z tego powodu otworzonego wstępu Osobom urodzenia Szlacheckiego do posiadania Magistratur Mieyskich, i sprawowania wspolnie z Osobami Mieyskiemi Juryzdykcyi Rządowych i Sądowych Miasta, stanowiemy: iż ludzie wszelkiego Urodzenia, Religii, Kondycyi, i powołania, odpowiedać maią w Sprawach wszelkiego rodzaiu w Juryzdykcyi Mieyskiey z Wolną iako wyżey appellacyą. Osoby iednak Duchownych z uczynkow Osobistych w Juryzdykcyi Duchowney odpowiedać tylko maią. Z Possessyi zaś w Miastach przez Duchownych posiadanych, Sądom i Juryzdykcyi Mieyskiey podlegać będą. Rownie i Osoby Stanu Woyskowego, do Juryzdykcyi Prawem Seymu teraźnieyszego przepisaney, z samey tylko Woyskowości należeć maią. Z dobr zaś w Miastach przez nich posiadanych, Sądom Mieyskim ulegać obowiązani zostaią.

Aby zaś w Sprawach uczynku lub kryminału popełnionego w Mieście, przez Osobę Urodzenia Szlacheckiego, do Miasta na czas przybyłą i Prawa mieyskiego niemaiącą sprawiedliwość niebawna i bezwzględna oddawana bydź mogła, idąc wzorem tak Statutow Anni 1521. 1537. iako i Konstytucyi Lat 1648 1668. postanawiamy, aby każdy popełniaiący gwałt lub uczynek kryminalny Prawem opisany w Mieście, tamże *in recenti* tylko *crimine* imanym był, czyli zatrzymanym przez mieyscowy Magistrat czyli Urząd; Sądzenie iednak Sprawy tey kryminalney ieżeli między Osobami Stanu Szlacheckiego i Urodzenia Mieyskiego wyniknie, bydź ma przez Sąd Ziemiański w połowie z Osobami z Magistratu Mieyskiego do teyże Sprawy przez Magistrat Urzędownie wyznaczonemi. A w takowey Sprawie Kryminalney Magistrat rekwirować ma Sąd Ziemiański, własnego Woiewodztwa, Ziemi, lub Powiatu, aby do Miasta w którym przez Osobę Urodzenia Szlacheckiego Prawa Mieyskiego niemaiącą Kry-

minał

minał i gwałt był popełniony ziechał; czego tenże Sąd Ziemiański pod karą 500. Grzywien w Sądzie Naywyższym dla Miast ustanowić się maiącym ściągnąć powinną odmowić nie będzie mogł, i w takiey Kryminalney Sprawie w Mieście popełnioney, Szlachcicowi od Osoby Mieyskiey Kondycyi intentowaney, połowa Osob, z Magistratu tego, przez Magistrat wybrać miana, w Sprawę niewchodząca, wraz z Sądem Ziemiańskim zasiadać, i sprawę takowego rodzaiu sądzić będzie. A Sąd Mieyski ktoryby niedopuszczał Osob Sądu Ziemańskiego do sądzenia razem z sobą takowey Sprawy, 1000. Grzywien i dwa tygodnie Wieży karany będzie. Podobnież gdyby Mieszczanin na gruncie Ziemskim za lokalnemi Miasta gruntami będącym Kryminał popełnił i *in recenti Crimine* był poymany, Sąd Ziemiański Magistrat Miasta Pryncypalnego nayblizszego o przysłanie Osob w rowney liczbie do Sądzenia rekwirować będzie i Sprawę takową wspolnie osądzi, a gdyby Magistrat wysłania Osob Magistratowych odmowił, karą 500 Grzywień karany bydź ma, Gdyby zaś Sąd Ziemiański nie rekwirował lub nie dopuszczał Osob Magistratowych do Sądzenia z Sobą takowey sprawy, 1,000 Grzywień i dwie niedzieli wieży karanym będzie. Gdyby zaś Magistrat niewybrał Osob do Sądzenia Spraw takowych, na ten czas Sąd Ziemiański sam decydować będzie. Podobnież gdyby Sąd Ziemiański do Miasta na Sądzenie Sprawy nie ziechał, Magistrat sam Sprawę takową Sądzić mocen bydź ma, a w takiey Sprawie *reconventionaliter*, pozwane Osoby kondycyi Mieyskiey temuż Sądowi w tychże Sprawach podlegać będą; Appellacya zaś od takowych Dekretow do Sądow Naywyższych dla Miast ustanowić się maiących od ostatecznego Dekretu zakładana bydź może. Sprawy zaś, w ktorych kary wieży tydzień i 300. Zło: przewyższać nie będą, *praecisa appellatione definitive* sądzone bydź maią.

Opatruiąc to, ażeby Kapitały, i Maiątki ruchome Ludzi Mieyskiego Urodzenia, zaięciem handlu i rękodzieł, po rożnych Kra-

ie

iach rozrucone, miały cel pewny okazany zbierania się w Kraie Rzeplitey, iak Osobom Ur: Szlacheckiego, iest wstęp wolny otwarty do Possessyi dziedzicznych w Miastach, tak na wzaiem Osobom Urodzenia Mieyskiego, daiemy wolność nabywania possydowania Dobr Ziemskich, przez Sukcessye lub nabycie, także Dobr Krolewskich przez Licytacyą, z obowiązkiem podlegania Podatkom, powinnościom, i Jurysdykcyom właściwym tychże Dobr; na wzor Konstytucyi R. 1775. dla Prowincyi W. X. Litt: służącey, do żadnych wszakże Prerogatyw samemu Urodzeniu Szlacheckiemu zachowanych, z Possessyi takowych Dobr, Osoby Urodzenia Mieyskiego należeć nie mogą.

W Stanach, w ktorych powołanie, zdatność, i zasługi otwieraią Obywatelom sposob życia, i nadzieie nadgrod, pozwalamy Osobom Urodzenia Mieyskiego, ubiegać się o mieysca i stopnie, one posiadać, iakie są; w Stanie Duchownym Prelatury, i Kanonie w Kollegiatach, Kanonie Doktoralne, w Katedrach, tudzież wszelkie inne *Beneficia Secularia vel Regularia*, wyłączaiąc fundusze dla Stanu Szlacheckiego poczynione. W Stanie zaś Zołnierskim w każdym Regimencie (oprocz Kawaleryi Narodowey) dla Obywatelow Urodzenia Mieyskiego, że mogą bydź umieszczonemi dozwalamy, a zacząwszy od Zołnierza, lub Kadeta przez Stopnie aż do Rangi Pułkownika, dosługiwanie się tymże Osobom Urodzenia Mieyskiego wolne mieć chcemy. Ktoby zaś przez Stopnie Woyskowe, Rangi Pułkownika dosłużył się, Dyploma *Nobilitatis* iemu wydane bydź ma, a takowa godność do Stopniow wyższych Woyskowych nada mu mieysce. Także w posługach Skarbowych, i Dykasteryach, na iakie sobie kto zasłużył Urzędy, drogą zdatności, i dawności służby, iak i w Woysku tę posiadać wolność mieć będzie.

Reassummuiąc dawne Przywileje, mocą ktorych Miasta znacznieysze w Kraiach Rzeplitey wysyłały Posłow na Seymy, i na wszystkie Ziazdy Publiczne Narodowe, o-

raz zamykaiąc te Przywileie w obrębie przyzwoitości i sprawiedliwości, ktorę bydź rozumiemy w tym, ażeby Miasta tak co do władzy Prawodawczey, iako też co do władzy Exekucyiney w materyach do Miast stosuiących się, i Prawem Municypalnym obiętych, mogły *active* dawać swoie zdania, mieć chcemy, aby Miast znacznieyszych siedm z każdey Prowincyi to iest: w Małey-Polszcze, Krakow, Sandomierz, Lublin, Kamieniec - Podolski, Zytomierz, Łuck, Bielsk - Podlaski; w Wielkiey-Polszcze, Poznań, Warszawa, Kalisz, Piotrkow, Brześć - Kujawski, Płock, Łęczyca; w W. X Litt: Wilno, Grodno, Kowno, Mińsk, Brześć Litt: Pińsk, Nowogrodek, za odebraniem od Nas przed Seymowym Uniwersałem, każde po dwoch Reprezentantow, czyli Plenipotencyaryuszow na Seym umocowanych Instrumentem, wedle potrzeby tych to miast wydziałowych opatrzonych na Ziazdach Miast swego wydziału obieranych wysyłali; ktorzy Reprezentanci Miast, mogą bydź obierani, rownie z Osob Ur: Szlacheckiego, iako i Mieyskiego, na Reprezentantow Miast swych wydziałow, a pod imieniem Posłow Municypalnych mieysca na Seymie mieć będą, po Posłach Ziemskich. *Vocem* zaś *Activam* na Seymach mieć będą tylko w materyach Uchwały Podatku z Miast, w rzeczach handlu wewnętrznego i zewnętrznego Kraiowego, tudzież w uchwaleniu Praw Cywilnych i innych do Miast stosuiących się, i z niemi związek maiących; wyznaczeni także bydź maią do słuchania rachunkow Skarbowych, w innych zaś materyach do Miast nie stosuiących się i z niemi Związku niemaiących *Vocem Actam* mieć nie będą.

W Kommissyach Skarbowych Rzpltey, Kommissyi Municypalney czyli Policyi, i w Sądach Naywiższych dla Miast ustanowić są maiących aby w połowie Kommissarzow, i Assessorow z Stanu Rycerskiego, a w połowie z Stanu Mieyskiego, Assessorowie z Miast *cum Activitate* zasiadali mieć chcemy. Których obierać będą Posłowie Mieyscy na Seymie z Kandydatow w Mieście iakimkolwiek osiadłych, sposobem obierania Kommissarzow, dla Posłow Ziemskich opisanym.

Do Kommissyow także Porządkowych Cywilno - Woyskowych w Wtwach, Ziemiach Powiatach obrani być maią Kommissarze Municypalni od Miast, czy to z Osob Ur. Szlacheckiego, czy Mieyskiego, byle w Mieście Possessyą maiących, po 4ch do każdey Kommissyi, podług porządku opisać się maianego, z których Miast wybor takowych Osob na Kommissarzy czynionych być ma; ktorzy

do rezolucyi intereſſow w rzeczach Mieyſkich dotyczących ſię należeć maią. W iakiey zaś kolei i Kadencyi ci czterey Kommiſſarze na Seſſyach Porządkowych zaſiadać maią, też Kommiſſye Porządkowe ułożą.

Gdy po uſtałym ſzafunku Dobrami za Krolewſkie mianowanemi, tychże Dobr zatym i Woytoſtw dotąd Miaſtom nie inkorporowanych po Miaſtach będących, Urządzenie Kommiſſyom Skarbu Kor. i Litt. polecone zoſtało, przez wypuſzczenie zaś Woytoſtw Juryzdykcyonalnych po Miaſtach za Licytacyą, takie Oſoby do Poſſeſſyi onych przyiśćo by mogły, ktoreby do Adminiſtrowania ſprawiedliwości w Mieście, nie były zdatnemi, ſtanowiemy. Iż *poſt extincta Jura* Woytow teraźnieyſzych z Stanu Szlacheckiego Uprzywileiowanych, Magiſtraty ſpoſobem o Elekcyach Urzędnikow Mieyſkich przepiſanym, Woytow bądź z Szlachty tey która Prawo Mieyſkie przyimie, bądź z Mieſzczan do adminiſtrowania ſprawiedliwości obierać będą. Prowentami także Woytoſtw Magiſtraty zawiadywać maią. Z ktorych połowa Intraty podług ſwieżo poſtanowionego Prawa do Skarbu Kor. i Litt. w ratach zwyczaynych wnoſzona być powinna. Druga zaś połowa na potrzeby ctrzymywania Juryzdykcyi obrocona bydź ma.

Co ſię tycze Danin przez Miaſta Staroſtom prawnie dawanych, okoliczność tę do urządzenia Staroſtw zoſtawuiemy. —

Chcąc dążyć coraz bardziey do wydoſkonalenia Rządu Municypalnego w kraiach Rpltey, a uważaiąc że Prawa Municypalne dotąd Miaſtom Naſzym nadane, z natury ſwoiey ſą Prawa Exotyczne, i przez dawność wiekow i odmianę rzeczy, do ktòrych ſię w dziſieyſzym Wieku te Prawa ſtoſować maią, potrzebuią przeyrzenia, roztrząſnienia, odmian, mieć chcemy; ażeby Władza Nayważſza nad Miaſtami wyznaczyła Oſoby w Prawach tych przeyrzałe, a światłem, i cnotą, znakomite, bądź Urodzenia Szlacheckiego, bądź Mieyſkiego, ktoreby z tych Praw Municypalnych Exotycznych, uformowały Statut Krajowy Municypalny, odmieniaiąc, przydaiąc, uymuiąc, i Nam takowy Statut, podczas Seymu do Approbacyi podały, ktory nie wprzod brać będzie mogł exekucyą, iak po otrzymaney Seymowey Approbacie.

1
3
8
17
28
25
30
40
41
47
53
59
60
63

Biblioteka Jagiellońska
stdr0022283